

Natuurboerderij Wittenhorst

Welkom bij de zomereditie van de nieuwsbrief

Stokkum, augustus 2024

Nat seizoen

Allereerst willen we onze leden en oogstgenoten bedanken voor hun begrip en steun aan de boerderij. Het natte weer van de afgelopen maanden heeft gezorgd voor een aanzienlijk kleiner en minder divers aanbod in de moestuin. Door de overvloedige regenval zijn de bedden verzadigd geraakt, waardoor de grond is ingeklonken. Verschillende gewassen zijn verloren gegaan of kunnen pas later geoogst worden. Veel van de uien, kolen en sla zijn opgegeten door de slakken. Door het gebrek aan zon zijn de tomaten later rijp.

We weten dat we niet alleen staan. Ook bij reguliere boeren is de opbrengst lager, en op sommige percelen is de oogst zelfs verschillende keren volledig verloren gegaan. Dit geldt niet alleen voor Nederland en onze regio. In andere delen van de wereld hebben boeren het zwaar omdat er juist veel droogte is. Hierdoor zijn er minder groenten beschikbaar, wat we kunnen merken aan de toegenomen prijzen in winkels en markten.

Wij doen er alles aan om de veerkracht van onze boerderij te vergroten en stabielere en diverse oogsten te realiseren. We hebben plannen voor meer waterbeheer strategieën om beter om te gaan met overvloedige regenval, maar ook met periodes van droogte. We werken aan de verbetering van de bodemgezondheid en stimuleren natuurlijke vijanden om minder last te hebben van ziektes en plagen. Hierbij speelt de toename van biodiversiteit een belangrijke rol. Met deze nieuwsbrief willen we jullie meenemen in onze tocht.

Wat is biodiversiteit en waarom is het belangrijk?

Biodiversiteit verwijst naar de verscheidenheid aan leven op aarde, inclusief planten, dieren, micro-organismen én de onderlinge relaties tussen al die soorten. Vaak wordt de essentiële rol van microben over het hoofd gezien. Op onze boerderij speelt biodiversiteit een centrale rol.

Biodiversiteit boven de grond betekent biodiversiteit onder de grond. Door de variatie aan planten verhogen we ook de biodiversiteit in de bodem. Een hoge biodiversiteit van micro-organismen in de bodem, zoals bacteriën, schimmels, eencelligen en ook meercellige organismen, is van levensbelang om het systeem goed te laten werken. In de bodem wordt dan organische stof (compost) afgebroken tot voedingsstoffen die planten weer kunnen opnemen, terwijl de bodemstructuur verbeterd wordt.

Als je bij ons komt oogsten (of gewoon door de tuin loopt), kom je op de groentebedden kleine zwarte steentjes tegen. Dat is lavagruis, afkomstig uit het binnenste van de aarde. Het lavagruis bevat veel verschillende micro-nutriënten (voedingsstoffen). Zonder bodemleven blijven deze steentjes daar gewoon liggen en blijven de nutriënten onbenut. Maar een rijke diversiteit aan microben en andere bodemorganismen zorgt ervoor dat deze steentjes worden afgebroken en de nutriënten beschikbaar komen voor de planten. Dit is een heel langzaam proces en gaat elk jaar beter werken omdat de hoeveelheid organisch materiaal toeneemt en het bodemleven zich aanpast aan de lokale situatie. Op deze manier bouwen we een gezonde bodem op. En dat is essentieel voor de gezondheid van onze gewassen – en daarmee voor de gezondheid van de mensen die ze eten.

Een ander belangrijk ecosysteem waar biodiversiteit van micro-organismen van levensbelang is, bevindt zich in ons eigen darmkanaal. Miljoenen micro-organismen vormen daar een 'microbiom' dat helpt bij afbraak van voedsel tot nuttige voedingsstoffen. Dit microbiom in onze darmen speelt ook een belangrijke rol in ons immuunsysteem en beschermt ons tegen ziekteverwekkers. Microben zitten ook op onze groentes en het is bekend dat eten van onbespoten producten de biodiversiteit van ons microbiom verhoogt.

Er wordt steeds meer duidelijk over de invloed van ons dieet op de diversiteit van ons darmmicrobiom, en het belang ervan voor onze gezondheid. Onderzoek toont aan dat gezonde 90-plussers een diverser microbiom hebben. Dit kan bijdragen aan een verminderd risico op verschillende ziekten.

De invloed van biodiversiteit reikt nog verder dan de boerderij en ons lichaam. Bestuivende insecten zoals bijen zijn cruciaal voor de productie van 80% van onze voedselgewassen en 85% van de wilde planten. Biodiversiteit is belangrijk voor alle levensondersteunende systemen. Bijvoorbeeld, schoon drinkwater wordt bevorderd door een diversiteit aan planten en microben die de waterlagen in de bodem zuiveren en het water filteren. Daarnaast helpen vispopulaties om algen onder controle te houden, wat essentieel is voor het behoud van gezonde waterecosystemen, om maar één voorbeeld te noemen.

Helaas blijft de biodiversiteit in Nederland en in de wereld dalen, terwijl er steeds meer bekend wordt over het cruciale belang ervan voor de gezondheid op alle niveaus, van mensen en ecosystemen. Door bewust te kiezen voor biologische en lokale producten werken we aan onze eigen gezondheid, en dragen we tegelijkertijd ook bij aan het behoud van biodiversiteit in onze omgeving.

Hagen en heggen voor meer biodiversiteit

Toen wij met ons gezin in Stokkum kwamen wonen in 2018, zag het er anders uit dan nu. De kleine akkertjes met hun historische oorsprong waren al lang daarvoor samengevoegd tot grote percelen met strakke sloten ertussen. Alle onhandige struiken en bomen hadden moeten wijken voor de efficiënte monocultuur percelen. Dit is een trend die je in veel delen van Nederland (en de hele wereld) ziet, waar efficiëntie vaak ten koste gaat van biodiversiteit.

Vanaf 2016 zijn wij, samen met onze vrijwilligers, jaarlijks bezig om de biodiversiteit te herstellen. We worden daarbij ook geholpen door de VALA en door Stichting Heg & Landschap. Zo hebben we een meidoornhaag aangeplant, samen met andere inheemse soorten zoals sleetdoorn, veldesdoorn, en hazelaar. Deze hagen bieden niet alleen een thuis aan verschillende dieren en insecten, maar verbeteren ook de bodemkwaliteit en zorgen voor natuurlijke beschutting tegen de wind.

Op 20 augustus komen er mensen van de stichting om de biodiversiteit te monitoren bij ons op de boerderij. We kijken ernaar uit om te zien hoe de biodiversiteit zich heeft ontwikkeld sinds 2016 en wat we nog meer kunnen doen om onze boerderij nog levendiger en gezonder te maken.

Serious game: bodemleven uitgediept

In juni hebben we een groep Wageningse ingenieurs op bezoek gehad. Na de rondleiding op de boerderij werd er een spel (serious game) gespeeld, dat zich richt op de bodem. Dit spel (Ludi soli) helpt deelnemers de oorzaak-en-gevolgrelaties in het bodemsysteem te begrijpen en laat zien hoe collectieve keuzes deze kunnen beïnvloeden. Ludi soli illustreert het complexe leven, de biologie, chemie en de fysieke aspecten van de bodem. De afsluiting vond plaats door middel van een rollenspel, waarin deelnemers uit het bedrijfsleven, NGO's, politiek, burgers én consumenten gezamenlijk moesten beslissen over de toekomst van het bodemleven in de landbouw.

Ludi Soli is een geweldig educatief instrument voor iedereen die meer wil weten over de bodem en de diverse belangen die een rol spelen bij de keuzes die worden gemaakt.

Na het spel ging de groep de tuin in om hun groenten te oogsten voor de salades bij de barbecue met Aberdeen Angus hamburgers en worstjes. Ondanks de hele dag regen was het een gezellige boel met vooral en plezierige discussies over de richting van de Nederlandse landbouw. Het was een leerzame en plezierige dag die de groep een dieper inzicht gaf in zowel de theorie als de praktijk van duurzaam bodembeheer en het belang daarvan voor een gezonde, vruchtbare bodem.

Wij zijn van plan om een cursus aan te bieden waarin we dit spel gebruiken. Heb je interesse, laat het Ank weten via de whatsapp.

Cursusaanbod

Wij gaan ons cursusaanbod uitbreiden. Alle onderwerpen hebben betrekking op onze boerderij, maar zijn relevant voor iedereen die zelf (thuis of ergens anders) een steentje wil bijdragen. Na een korte introductie ligt de focus op praktische kennis en vaardigheden die breed toepasbaar zijn.

Cursusaanbod

- Composteren en teeltbed maken; 2 dagdelen in september/oktober
- Waterhuishouding; de paddenpoel en de wadi; 2 dagdelen in oktober/november
- Cider maken; 1 dagdeel in november
- Het voedselbos: ins en outs; 2 dagdelen tussen november 2024 en maart 2025
- Biodiversiteit door hagen, bloemen, rillen; 2 dagdelen in 2025
- Permacultuur verdieppingsbijeenkomsten: periodieke dagdelen afhankelijk van interesse, om principes van de permacultuur beter te begrijpen en toe te passen in het dagelijks leven

Wij vragen ons vaak af op welke manier we elkaar kunnen ondersteunen om gezonde producten te produceren en tegelijkertijd een leefbaardere omgeving te creëren.

Iedereen ziet de moestuin, en sommigen realiseren zich misschien ook dat we dagelijks bezig zijn met de koeien, de kippen en de slakken. Wat je niet direct ziet, is het denkwerk achter alle acties. We werken samen om het kader van de regeneratieve landbouw te versterken, zodat het systeem zichzelf kan vernieuwen en in stand houden. Hier komt kennis van biologie, ecologie, chemie, economie, psychologie en nog veel meer samen. We nodigen je uit om samen met ons mee te denken en te doen tijdens een van onze cursussen!

Kosten: €50,- per dagdeel (€25,- voor vrijwilligers van de boerderij). Wil je komen lunchen? Kosten: €15,-.

Heb je interesse? Meld je aan via de website van Natuurboerderij Wittenhorst. We plannen de exacte data op basis van de interesse die we ontvangen.

Nieuw initiatief: ambassadeurs van natuurboerderij

Er zal een ambassadeursgroep gevormd worden die 4 keer per jaar bij elkaar komt. Eerste actie van de ambassadeurs zal zijn om een activiteitenkalender te maken.

Heb je interesse? Laat het weten. Je kunt contact opnemen met Monique als je interesse hebt om ambassadeur te worden. 06-52169856

Agenda

12-16 augustus	Nieuw plantgoed komt binnen en wordt direct in de moestuin geplant We hebben ongeveer 8 maanden nodig voor deze activiteit. Vanaf de 12e starten we met de voorbereiding van de bedden. We werken tussen 9.00-17.00 uur. Elke hulp is welkom. Kom je ook?
20 augustus	Monitoring biodiversiteit op de boerderij
Oktober	Cursus paddenpoel en wadi (2 dagdelen) We starten met een uitleg over paddenpoelen en wadi's. Daarna gaan we aan de slag en leggen een paddenpoel aan.
Oktober	Oogstfeest Met de vrijwilligers en oogstgenoten sluiten we dit seizoen af met een hapje en een drankje.
November-maart	Opbouw nieuwe kas De tweedehands kas ligt op dit moment in de schuur. Er moeten nog wat onderdelen worden bijbesteld. We laten nog weten wanneer we starten met de opbouw. Hulp is van harte welkom.
November-maart	Nieuwe aanplant voedselbos In de winter planten we een nieuw deel aan van het voedselbos. De eerste rij staat er inmiddels 4 jaar.

Word jij ook oogstgenoot van onze moestuin? Of kies je voor een groentetas? Groentes zijn beschikbaar van half mei tot half december.

Er is plek voor 30 huishoudens.
Meer info op de website of bel Ank (06-83593945).

Bestellen kan op onze website:
www.natuurboerderijwittenhorst.nl
Mailen of bellen kan natuurlijk ook

Natuurboerderij Wittenhorst
Voortuizerweg 16, Stokkum
info@natuurboerderijwittenhorst.nl
06 83 59 39 45